

NEUROPA

I. Het werk: feitelijke beschrijving

Basisgegevens en materialen

NEUROPA is een wandinstallatie van drie bij drie meter, opgedeeld in vier gelijke kwadranten van elk één bij één meter. De drager is vlagdoek. Alle drie de vlaggen waaruit de installatie is opgebouwd zijn samengesteld uit opgesneden en opnieuw gemonteerde delen van een Nederlandse vlag. Naast vlagdoek zijn de gebruikte materialen olieverf op doek, zwart plastic zeil, tape en tekst.

De vier kwadranten

Linksboven is de Nederlandse kleurvolgorde aangebracht — het vlagdoek vierkant gesneden — waarop een monochroom huidschilderij in olieverf is geplaatst (70×70 cm). Rechtsboven volgt de Russische kleurvolgorde, met daarop een schilderij dat volledig is ingepakt in zwart plastic zeil (70×70 cm). Linksonder is een derde kleurvolgorde te zien — een fictieve permutatie van dezelfde drie kleuren — met daarop een klassiek reliëf in olieverf van twee naakte figuren, doorkruist door geschilderde ingewanden. Rechtsonder bevindt zich geen schilderij maar een zwart kruis van tape op de witte muur, aangevuld met twee kleine zwarte vlakken en een A3-fotokopie van gefragmenteerde, geschreven tekst uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948).

De vier vlakken zijn ruimtelijk volledig gelijkwaardig: geen enkel kwadrant domineert door schaal of positie.

II. Formele structuur en werkingsprincipes

Het grid als ordeningssysteem

De vier gelijke vlakken dwingen de kijker tot vergelijking. Betekenis ontstaat niet in één dominant beeld, maar in de relaties tussen de delen. Het grid fungeert als een neutraal ordeningsprincipe dat tegelijkertijd hiërarchie onthoudt en vergelijking afdwingt.

Permutatie als methode

Dezelfde drie kleuren — rood, wit, blauw — verschijnen in drie verschillende volgordes, aangevuld met een zwart kruis. Alle vlaggen zijn samengesteld uit

onderdelen van de Nederlandse vlag. Daarmee wordt de nationale identiteit onmaskerd als constructie: niet de kleur zelf, maar de volgorde en het gebruik ervan bepalen de betekenis.

Tonen en afdekken als structureel principe

Elk kwadrant heeft een eigen regime van zichtbaarheid. De huid is zichtbaar maar anoniem. Het schilderij ernaast is volledig afgedekt. Elders zijn ingewanden hyperzichtbaar aanwezig. De tekst is leesbaar maar fragmentarisch. Zichtbaarheid is hier geen vanzelfsprekende eigenschap, maar een keuze met ethische en politieke implicaties.

Materiaalregister

Elk materiaal draagt een eigen waarheidsclaim mee. Vlagdoek staat voor publieke identiteit en collectieve representatie. Olieverf verwijst naar kunsthistorische autoriteit en canonvorming. Plastic roept het forensische en lichamelijke register op. Tekst draagt juridisch en moreel gezag. Tape — hier ingezet als kruis — fixeert en repareert, maar kan ook censureren en markeren.

Relaties binnen het grid

De diagonaal van linksonder naar rechtsonder verbindt lichaam (huid) met recht (kruis en tekst). De tegengestelde diagonaal — van rechtsboven naar linksonder — stelt afdekking (plastic) tegenover onthulling (ingewanden). Horizontaal bovenaan staan twee vlaglogica's naast elkaar: tonen versus blokkeren. Horizontaal onderaan staan twee Europese fundamenteen tegenover elkaar: de klassieke en christelijke canon naast het naoorlogse juridische systeem van de VN en de EU. Verticaal links loopt de westerse traditie, geproblematiseerd door huid en dissectie. Verticaal rechts staat de as van afdekking en abstractie: het zwarte vierkant en het zwarte kruis, beide met wortels in de avant-garde.

III. De vier kwadranten als historische lagen van Europa

De vier kwadranten zijn niet alleen formeel gelijkwaardig — ze vertegenwoordigen elk een historische laag waarop de Europese identiteit is gebouwd: de klassieke oudheid, het christendom, de moderniteit en het naoorlogse rechtssysteem.

Kwadrant linksonder — Klassieke oudheid

Het Grieks-Romeinse reliëf functioneert als beginpunt van Europa: de bron van kunst, filosofie en recht. De renaissancistische traditie van anatomische precisie wordt hier echter ingezet om dit fundament letterlijk open te snijden. De mythe van een ongebroken Europese canon wordt doorbroken. Dissectie werkt als een dubbele handeling: het is tegelijk een daad van kennis én van schending. De gedeelde ingewanden van twee figuren suggereren zowel symbiose als splijting.

Kwadrant rechtsonder — Christendom en naoorlogs recht

Het kruis van tape verwijst naar het Europees-christelijke fundament, met het katholicisme als historisch bindende culturele kracht. De gefragmenteerde tekst uit de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (1948) plaatst het naoorlogse juridische en morele gezag ernaast — tekst als teken van recht en beschaving. Maar de tekst is herschikt en incompleet. Het fundament laat zijn eigen fragmentatie zien. Er ontstaat een grid binnen het grid: de structuur van het recht herhaalt de structuur van het werk.

Kwadrant rechtsboven — Moderniteit

Het zwarte plastic vierkant verwijst naar de moderniteit: naar Malevich en het suprematisme, naar het zwarte vierkant als nulpunt van de representatie en als symbool van de utopische belofte van de avant-garde. Maar hier is die belofte omgeslagen. Zwart functioneert hier als rouw, censuur en bodybag. De totale afdekking is de keerzijde van de modernistische droom.

Kwadrant linksboven — Het lichaam en de natie

Het huidschilderij op de Nederlandse vlag stelt de spanning tussen geometrie en organisme centraal. De huid is anoniem: losgemaakt van een persoon, tot materiaal gemaakt. Dat roept historische echo's op van verontmenselijking — in zijn meest extreme vorm belichaamd door de lampenkap van mensenhuid. De collectieve identiteit die de vlag claimt botst met de singuliere sterfelijkheid van het individuele lichaam.

IV. De driekleur: systeem en geschiedenis

Rood-wit-blauw als gedeeld vocabulaire

Dezelfde drie kleuren vormen meerdere nationale vlaggen. Niet de kleur zelf, maar de volgorde bepaalt de identiteit. Betekenis ontstaat door afspraak en verschil — zoals Saussure beschreef: het teken heeft geen essentie, alleen een positie in een systeem. De kleuren zijn willekeurig toegewezen en kunnen altijd opnieuw worden toegewezen.

Historische genealogie

De Nederlandse driekleur stamt uit de Tachtigjarige Oorlog. De Franse driekleur is een product van de Revolutie. De Russische driekleur dateert uit de zeventiende eeuw en is mede gevormd via de invloed van Peter de Grote en Nederlandse voorbeelden. Het kleurenschema migreerde daarmee als panslavisch idioom door Europa, waarbij de herkomst geleidelijk vervormde en overschilderd werd met nieuwe betekenissen.

Kleurbetekeningen per context

Hetzelfde palet draagt in verschillende nationale contexten wisselende betekenissen. De kleuren verbinden én polariseren tegelijkertijd.

Kleur	Nederland / Frankrijk
● Rood	Moed, bloed van gevallen
○ Wit	Vrede, eerlijkheid
● Blauw	Trouw, loyaliteit, water

Kleur	Rusland
○ Wit	Vrijheid, eerlijkheid, hemel
● Blauw	Trouw, orthodoxie, Maria
● Rood	Moed, vaderlandsliefde, bloed

Geopolitieke lading

De drie kleuren markeren tevens een West-Oost breuklijn: EU en NAVO enerzijds, Rusland anderzijds. Die breuklijn heeft een historische diepte die teruggaat tot het Grote Schisma van 1054. Eurazië functioneert als een schuivende grenszone waar Europa en Rusland elkaar voortdurend vormen en spiegelen — en waarbij de gemeenschappelijke kleuren tegelijk verbinding en conflict uitdrukken.

V. Theoretische contexten

Semiotiek (Saussure)

De vlag is een arbitrair teken: de relatie tussen kleur en betekenis is niet vastgelegd door de natuur maar door afspraak. De performativiteit van de vlag is daarin beslissend. Een vlag hijsen is een claim en een legitimatie. Een vlag verbranden is een aanval op die claim en een breuk met de symbolische orde.

Modernisme en suprematisme (Malevich)

Het grid is modernistisch erfgoed. Bij Malevich was het zwarte vierkant het nulpunt van de representatie — een bevrijding van de figuratieve illusie. In NEUROPA is dat nulpunt omgeslagen: zwart is hier rouw en uitwissing. Zwart is tegelijk de afwezigheid van kleur en de maximale aanwezigheid — absorberend, dominant. Reductie wordt hier geen neutraliteit maar een hard kader.

Iconoclasme

Afdekken heeft in de kunsthistorische traditie meerdere betekenissen: bescherming, censuur, of de vernietiging van zichtbaarheid. De ethische lading van de handeling hangt af van de context. In NEUROPA zijn alle drie aanwezig en onontwarbaar.

Biopolitiek en necropolitiek (Foucault, Mbembe)

Wie mag zichtbaar zijn? Wie wordt afgedekt of uitgewist? Tonen en afdekken zijn machtshandelingen over leven, dood en rouwbaarheid. Het zwarte plastic fungeert als necropolitieke handeling: het onttrekken van een lichaam aan het zichtbare, aan het bewerkbare, aan de rouw.

De anatomische blik

Dissectie is een kennisclaim met een gewelddadige keerzijde. De blik die opent, schendt ook. Zichtbaarheid is een ethisch dubbelzinnige handeling — ze produceert kennis én schade, inzicht én ontheiliging.

VI. Centrale spanningsvelden

Abstractie versus lichaam

Vlag, kruis en tekst claimen universaliteit. Huid en ingewanden verwijzen naar kwetsbaarheid en sterfelijkheid. De twee polen lopen voortdurend door elkaar heen. Het abstracte systeem heeft altijd al een lichaam dat het draagt — of verbergt.

Tonen versus afdekken

Geen van beide is ethisch neutraal. Tonen kan voyeuristisch, beschermend of propagandistisch zijn. Afdekken kan censuur, rouw of onleesbaar maken zijn. NEUROPA houdt beide mogelijkheden tegelijk open, zonder de kijker te ontheffen van de verantwoordelijkheid om positie in te nemen.

Collectieve identiteit versus singulier lichaam

De vlag als identiteitstechnologie botst met individuele pijn. Het lichaam laat zich niet reduceren tot nationaal symbool. De spanning tussen het collectieve en het singuliere — tussen de vlag en de huid — is het eigenlijke subject van het werk.

VII. NEUROPA als concept en historische conditie

De historische *longue durée*

Europa kent sinds de klassieke oudheid een geschiedenis van terugkerende crises: opbouw en ineenstorting, idealen die botsen met geweld en fragmentatie. Het begrip 'de ondergang van het Avondland' krijgt in de huidige context van geopolitieke spanningen, migratie en grenspolitiek opnieuw actuele lading. NEUROPA plaatst

zich in die lange historische lijn, zonder nostalgie en zonder apocalyptisch gebaar.

NEUROPA als oscillatie

NEUROPA is geen utopie en geen dystopie, maar een voortdurende beweging tussen beide. Symbolen worden gedemonteerd en opnieuw geassembleerd zonder garantie op coherentie of bestendigheid. Dezelfde elementen keren terug maar verschuiven van betekenis, afhankelijk van context en ordening. Het Nieuwe Europa is niet een bestemming maar een toestand: labiel, geconstrueerd, altijd al bezig zich te herschrijven.

VIII. Kijkerspositie en slotbeschouwing

De kijker in het werk

Het werk laat de kijker niet onberoerd toeschouwen. De blootgestelde ingewanden roepen voyeurisme op. Het afgedekte schilderij wekt frustratie. De gefragmenteerde rechtstekst confronteert met moreel falen. NEUROPA dwingt tot positiebepaling — niet tot conclusie. Er is geen uitweg in een veilige interpretatie.

Synthese

NEUROPA presenteert geen antwoord maar een veld van spanningen: nationale identiteit als constructie, het kwetsbare lichaam tegenover abstracte staatssymbolen, de instabiliteit van Europese fundamenteën. Het werk is niet pessimistisch en niet hoopvol — het is precies en eerlijk. NEUROPA als voortdurende, onopgeloste toestand: dat is niet de zwakte van het werk, maar de kern ervan.